

Å gjøre barn til lesere

TEKST

Ruben Eliassen

PUBLISERT 27. oktober 2006

Jeg har vært i selskap der jeg er blitt spurt om hva jeg driver med, spørsmålet er jo en helt vanlig måte å starte en samtale på.

– Forfatter, svarer jeg. De fleste blir imponert og spør hva jeg har skrevet.

– Phenomena-bøkene, svarer jeg. – Det er fantasybøker for barn og unge.

Det er da de kikker rart på meg og spør meg om jeg kan leve av det. Det å starte en samtale betyr ikke nødvendigvis at en klarer å avslutte med stil. – Jeg skriver ikke for penger, sier jeg da. – Jeg skriver for barn og ungdom. Og avslutter dermed samtalen.

Dagbladet hadde en artikkel som beskrev hvordan man skal skrive for å tjene penger.

«Man tar en kokk, en gammel gård og en gourmetrestaurant. Det hele plasseres mellom to permer. Vips så har man suksessoppskrift til 80 000 solgte bøker», sto det.

Så hvorfor skriver jeg barne- og ungdomslitteratur, når det verken innbringer de store inntektene eller inviterer til de helt store samtalene i selskaper?

Jeg har engasjerte lesere som elsker og lever med bøkene mine, jeg får daglig 40–50 mail fra begeistrede lesere, og mange av dem forteller at de har startet lesingen akkurat med min bok. Derfor skriver jeg barne- og ungdomslitteratur. Jeg hadde ikke opplevd den samme tilfredsheten hvis jeg hadde skrevet kokebøker. Jeg hadde nok blitt invitert oftere til kulturprogrammer og figurert oftere på kultursidene i avisene, men jeg hadde ikke skapt lesere. Det er barne- og ungdomslitteratur handler om. Bare det er tilfredsstillelse i seg selv. Fordi det er et stort behov i dag for å skape lesere.

Barne- og familieminister Laila Dåvøy sa engang i et intervju i Dagbladet at 90 % av dem som mottar særskilt støtte og hjelp i skolen, er gutter, og 90 % av dem som faller ut av skolen, er gutter. Hun setter det i forbindelse med at 90 % av all voldskriminalitet og overgrep mot barn og unge utøves av gutter. Hun spør hvorfor, og er ikke den eneste som spør. Det er en bekymring hos de fleste som forstår følgene av barn og ungdoms manglende ferdigheter og forståelse.

Undersøkelser viser at det er flere som leser mindre og færre som leser mer. Aslak Sira Myhre uttalte engang i Aftenposten: «Jeg oppfatter lesing og beherskelse av språklige systemer som en forutsetning for demokrati og deltagelse i den offentlige debatten.»

Psykolog Magne Raundalen gikk sammen med leder for Avis i skolen, Jan Vincens Steen, ut i media med ønske om at regjeringen sørger for at alle norske skoleklasser får

et avisabonnement. De fremhevet avisene som viktige for barns utvikling både når det gjelder lesing, sosial utvikling og følelsen av å bli tatt på alvor i samfunnet de lever i.

Aviser og media har kolossal påvirkning på folks holdninger og meninger. Hvordan reflekteres holdningen til barne- og ungdomslitteratur i avisene? Jeg tok for meg en av landets største aviser, en avis som profileres med at den er en kulturformidler. I løpet av to uker hadde avisen 45 % voksenbokanmeldelser og 2,5 % barne- og ungdomsbokanmeldelser. Resten var fordelt på TV-, musikk- og filmanmeldelser. På nettet var resultatet like nedslående. I perioden januar, februar og mars var bare 2 % av litteraturanmeldelsene omtale av barne- og ungdomslitteratur. Hvis media ikke ønsker å være en kulturformidler som engasjerer og inspirerer barn og ungdom til å lese, hvem skal inspirere og engasjere dem da?

Astrid Lindgren har skapt langt flere lesere enn Ernest Hemingway, og på grunn av hennes *Mio min Mio* eller *Karlson på taket* har mange oppdaget *Den gamle mannen og havet*, som veide tungt da Hemingway fikk Nobelprisen i litteratur i 1954. Hun fikk aldri Nobelprisen for sitt forfatterskap, men i manges hjerter tok hun den fortjent med seg da hun sovnet stille inn. For det er i hjertet til leserne de virkelige litteraturpriser blir utdelt.

Som et morsomt og interessant apropos, Rudyard Kipling fikk Nobelprisen i 1907 for sitt forfatterskap og sin rolle som Englands store poet. Men han er mest kjent som forfatteren som skrev *Jungelboken*. Tiden tærer på et forfatterskap og litterære verker, men litteratur som har formet og skapt lesere, har ingen holdbarhetsdato.

Min mamma var en av dem som oppmuntret meg som leser. Da jeg var mindre, var jeg ikke særlig lysten på å lese, det kjedet meg. I voksen alder har jeg fått diagnosen ADHD, hyperaktivitet og konsentrasjonsvansker, det var nok mye av grunnen til at lesing også kjedet meg. Sidene i en bok gikk for sakte, og jeg klarte ikke å leve i teksten. Min mamma mente at barn ikke var dårlige lesere, det var bare dårlige bøker. Hun gav meg en bunke bøker hun hadde lånt på biblioteket, og sa: les tyve sider. Hvis du ikke liker den, så legg den fra deg. Gjør det helt til du finner en du ikke klarer å legge fra deg. Jeg fant en bok jeg ikke klarte å legge fra meg, og etter hvert ble det flere. Snart var jeg en fast gjest på biblioteket, hver uke kom jeg og leverte en bærepose med bøker og tok med meg en bærepose med hjem. Jeg ble sittende i sengen til jeg hadde lest dem alle. Bøkene tok meg med på en verdensomseiling under havet, de fortalte meg eventyr fra alle verdens hjørner og holdt meg oppe i tusen og en natt med historier fra Astrid Lindgren, Roald Dahl, Rudyard Kipling, Zinken Hopp, Mikael Ende og mange, mange fler. Da jeg var tolv år, viste de meg voksenbokavdelingen, den tok pusten fra meg. De gav meg nøkkelen til et fantastisk univers. Til en trolldomsformular som forvandler bokstaver og setninger til eventyr og oppdagelsesreiser. Og bøker til farkoster og luftskip.

Dette engasjementet inspirerte meg til å skrive min første bok. Å skrive for barn og ungdom er ikke enkelt. De vil ha en fortelling som snakker til dem, som tar dem med. Jens Bjørneboe, en av mine yndlingsforfattere som jeg for øvrig neppe hadde lest hadde

det ikke vært for Astrid Lindgren, sier i boken *Jonas* at før barn blir voksne, «tenker de på en annen måte, med helt andre organer enn de voksne, med brystet, maven og føttene og fingrene. Men de tenker like riktig».

Teksten sto på trykk første gang i Tidsskrift for Norsk psykologforening, Vol 43, nummer 11, 2006, side 1207-1208

TEKST

Ruben Eliassen, Forfatter